אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת רפד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח אדר שני תר"ע - יפו

נמען: הגאון ר' מאיר לרנר, אב בית דין אלטונה

תשובות לאגודת 'מוריה' שמעוניינת בהתיישבות. אין מושבה נקייה לגמרי, אבל בכל מושבה יש יראי שמים, ובפתח תקווה בית הכנסת מלא. יש לקנות קרקעות סביב המושבות. אגודה שבה יראים רבים מבקשת לקנות קרקע ברפיח, וכבר נכתב בתקנותיה שהכול יתנהל לפי התורה. מחיר הקרקע ליד המושבות 30-50 פרנק לדונם, וברפיח 5-8. גפנים אינן כדאיות, ופרדסים יקרים. הרב קוק מציע שהאגודה תתמקד בחיזוק הדת בישוב החדש בארץ, כפי שהמהרסים מפנים את כל כוחם לארץ ישראל.

עיקרי הדברים

- מצב הדת במושבות.
- התיישבות דתית ברפיח - תקנות התורה.
- מחירי קרקע וגידולים.
- מיקוד אגודת 'מוריה' בארץ ישראל.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עיה"ק[2] יפו ת"ו[3], א' ראש חדש אד"ש[4] תרעי"ן.

שלו[5] וברכה מקודש לכבוד הרב הגאון החכם השלם בתוי"ר[6] מו"ה[7] מאיר ד"ר[8] לערנער שליט"א[9], אבד"ק[10] אלטאנא והמדינה יצ"ו[11].

מכתב קודש דכתה"ר[12] מי"ג אד"ר[13] הגיעני לנכון, ואשמח מאד על ההתעוררות הקדושה לישוב אה"ק[14] ברוח ד' אשר על עמו ונחלתו, באמונה שלמה ויראת ד' באמת ותמים. וע"ד[15] שאלותיו אשיב על הסדר בקצרה מפני הטרדא.

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עיה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 אד"ש - אדר שני
5 שלו' - שלום
6 בתוי"ר - בתורה ויראה
7 מו"ה - מורנו הרב
8 ד"ר - דוקטור
9 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10 אבד"ק - אב בית דין קהילת
11 יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12 דכתה"ר - דכבוד תורתו הרמה
13 אד"ר - אדר ראשון
14 אה"ק - ארץ הקודש
15 וע"ד - ועל דבר

א. איזה קולוניות מתנהגות לגמרי ע"פ[16] הדת וכו'[17]. ידע כת"ר[18] שי'[19], שא"א[20] להחליט ענין זה בכללות. כי בכל מושבה נמצאים ב"ה הרבה יראים ושלמים, זהירים ומדקדקים במצות, וגם קובעי עתים לתורה. ולהיפוך נמצאים ג"כ[21] מהרסים ופורקי עול תומ"צ[22], אמנם גם בריקנים שבהם נמצאות מעלות רבות, אבל אין זה נוגע למגמתנו ליסד באה"ק[23] פינת יקרת, שתהי'[24] כולה קודש לד' ואמון בתורה ומצות באין פרץ ויוצאת. ופשוט הוא, שאם נבקש מושבה שאין בה תערובות סיגים א"א[25] למצא, כשם שא"א למצא בחו"ל[26] עיר אחת שתהי' כולה מנוקה בצדק. אמנם אם נטה כלפי חסד, ונהי'[27] מרוצים במה שאנו מוצאים מספר הגון של יראי ד' וחושבי שמו, זה נמצא בכל המושבות ב"ה. וכמובן במושבות היותר גדולות ניכר ענין היהדות בתומ"צ[28] יותר, ולמשל בפ"ת[29], ב"ה, ביהכ"נ[30] והחדרים הסמוכים מלאים אנשים בזמני התפילות, שחרית, ערבית ומנחה, באופן המשמח את הלב של כל ירא ד' השש בעבודתו ית'[31]. וכיוצא בזה במושבות הקטנות ממנה לפי ערכן.

וע"ד הצורך להתרחב, זה יש בכל מושבה כמעט, שכל מה שיגדל גבול ישראל, הישוב מתגדל וחשיבותו ובטחונו עולה. וחבלי אדמה יש לקנות במסיבי כל המושבות כמעט, ביחוד סביב פ"ת[32], רחובות, עקרון, וכיו"ב[33] בגליל. גם כעת נמצאת אגודה, שיש בה הרבה יראים וחרדים, שמבקשים לקנות חבל אדמה גדול בגבול רפאח, או רפיה, על תחום מצרים, והיא תחת ממשלת בריטניא כעת, מנחל מצרים ולפנים. וכשר הדבר להתחבר עמהם. וכבר היתה בביתי האסיפה הראשונה של המיסדים, והוחלט ונכתב בספר לחק עולם בעה"י[34], שכל עניני ישוב זה, לכשיוסד בע"ה[35], יתנהגו הכל ע"פ דת תוה"ק[36], בין בעניני החינוך, בין בעניני המצות התלויות בארץ, בין בכל עניני הצבור, וששמירת הדת בכל עניני פומבי נכנסת ביחוד בכלל סדרי המדינה, שהועדים הממונים על סדרי המושבות שיוסדו הם אחראים ע"ז[37], שלא

---

16 ע"פ - על פי
17 וכו' - וכולי (וכן הלאה)
18 כת"ר - כבוד תורתו
19 שי' - שיחיה
20 שא"א - שאי אפשר
21 ג"כ - גם כן
22 תומ"צ - תורה ומצוות
23 באה"ק - בארץ הקודש
24 שתהי' - שתהיה
25 א"א - אי אפשר
26 בחו"ל - בחוץ לארץ
27 ונהי' - ונהיה
28 בתומ"צ - בתורה ומצוות
29 בפ"ת - בפתח תקוה
30 ביהכ"נ - בית הכנסת
31 ית' - יתברך
32 פ"ת - פתח תקוה
33 וכיו"ב - וכיוצא בזה
34 בעה"י - בעזרת השם יתברך
35 בע"ה - בעזרת השם
36 תוה"ק - תורתנו הקדושה
37 ע"ז - על זה

יחולל ח״ו[38] שום דבר מהתורה והמצוה, גם מחוייבים כל בעלי הישוב לשאת בעול בכל עניני הדת הנזקקים להוצאה של כסף, בלא שום השתמטות כלל. והמיסדים קיימו וקבלו עליהם, שכל מי שיכנס אל אגודת ישוב זה מחוייב הוא להסכים על התנאים הנ״ל[39], ושלא יקבלו שום חבר, כ״א[40] אחרי הודעתם אותו את היסודות הנ״ל, ואחרי אשר יתן ידו למלאות אחריהם.

ב. מחיר הקרקע שונה הוא מאד, לפי המקומות ולפי החילוקים שבין עידית, בינונית וזיבורית, ופרטי פרטיהם. סביב המושבות חושבים בערך משלשים עד חמשים פרנק הדונם. אמנם במקומות חדשים, כמו ברפיה הנ״ל, המקח הוא בזול, לערך חמשה עד שמנה פרנק הדונם. אבל לעומת זה, תנאי ההתישבות הם יותר כבדים במקומות הרחוקים מהישוב, עד שכמעט הכל עולה לחשבון אחד. והבקיאים אומרים, שיותר כדאי הדבר לשלם סכום היותר גדול סביב המושבות מלקנות בזול במקומות הרחוקים. אלא שכשתתאגד אגודה בעלת כמה מאות חברים, תוכל לקנות ג״כ במקומות הרחוקים, וליסד ישוב מחדש, וכפי ברכת הבית ברובו, יהי׳[41] הדבר יותר נקל ובטוח בע״ה.

וע״ד פרטי הנטיעות, ג״כ אין המקומות שוים. כשיבא הדבר לידי מעשה בע״ה, אפשר לברר בדיוק. אמנם נטיעת גפנים, לפי מצב היין עכשו בשוק, א״א ליסד ע״ז ישוב חדש. ופרדס של תפוחי זהב, טעון הוצאה גדולה של תקון באר ומכונות מיוחדים לזה. וכשיהיה הישוב מבורך בעושר, הוא עסק טוב, ואפשר להשיג אדמה מוכשרת לזה. אבל מה שהוא יותר נכון, לפי המצב בהוה, הוא להתאמץ בישוב פשוט, שהנטיעה תהיה טפילה להזריעה של חיטים, שעורים וירקות, וכשהאכרים לא יהיו בעלי עסק, כ״א אנשים האוכלים את פרי אדמתם, ויושבים במנוחה על אדמת הקודש, ברצון טוב ובשמחת ד׳ ועבודתו. אמנם לזריעה, פשוטה, הגליל הוא יותר מוכשר מיהודה, שהארץ מסוגלת יותר לנטיעות.

ג. וע״ד אכרים, פשוט הדבר שיש ויש למצא באה״ק אנשים מוכשרים לאכרות, יראים ושלמים, והם קודמים לישבם על האדמה לאנשים חדשים.

ד. ההתישבות הגמורה למשפחה בינונית על כל מכשיריה, חושבים פה משבעה עשר עד עשרים אלף פרנק.

ה. מהסך של האות הקדום, יוכל כתה״ר[42] בעצמו להבין כמה יעלה לשכלול קולוניא שלמה לפי הערך. אע״פ[43] שישנן הוצאות רבות, שהן עולות בזול ע״י[44] השיתוף של הרבים, אבל אין לשכח שלעומת זה עולה הרבה ההוצאה הציבורית, ובפרט כל משמרת היהדות, בכל עניני הכשרות, וכל חובת המצות הציבוריות.

ויסוד קולוניא של ה׳ או יו״ד[45] אנשים, כמובן א״א כ״א סמוך למושבה. וקוסטינא היא באמת מוכשרת לזה. גם אנשי קוסטינה הם אנשים פשוטים שומרי דת תוה״ק, ונכון להתחבר אליהם להגדיל את הישוב עמם יחד.

והנני מוצא את עצמי מחוייב לעורר את כתה״ר, המתחיל במצוה רבה של אגודת "מוריה", שיותר נכון ליחד את העבודה להחזקת אימוץ דת קודש בישוב החדש באה״ק, שזוהי פעולה

---

38 ח״ו - חס ושלום

39 הנ״ל - הנזכר לעיל

40 כ״א - כי אם

41 יהי׳ - יהיה

42 כתה״ר - כבוד תורתו הרמה

43 אע״פ - אף על פי

44 ע״י - על ידי

45 יו״ד - יורה דעה

מוגבלת ויסודית מאד, ואפשר לגשת אליה בהתחלה גם בכחות בלתי כבירים כ"כ[46]. וע"י[47] היסוד העקרי של שתילת עץ החיים במקומו, יוכל הדבר להתרחב בכל פזורי ישראל, כי עצם העסק של עבודת ד' זאת הוא מרומם את נפש העמלים בו, וממילא יצמח מזה תיקון גדול לחיזוק דת קודש ג"כ בכל הגולה כולו. אבל אם תהיה הפרוגרמה בהתחלתה רחבה יותר מדאי לחיזוק הדת בכל העולם, אז אם תהי'[48] הפעולה קטנה בכמותה, יגרום הדבר חלילה חלישות הדעת ורפיון להעסקנים. ובאמת עלינו ללמוד ממעשי המהרסים, שהם פונים בכל כחותיהם לאה"ק[49], ולמה לא נעשה ג"כ אנו קהל עדת שלמי אמוני עם קדוש, להפנות את כל כחותנו לשכלול ובנין אה"ק ע"פ דרך ד', וממילא ירום ונשא וגבה קרן יראת ד' בכל גבול ישראל.

נקוה בעה"י במכתבים הבאים לדבר בפרטיות יותר.

הנני חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[50] ורגשי כבוד נעלים.

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

46 כ"כ - כל כך
47 וע"י - ועל ידי
48 תהי' - תהיה
49 לאה"ק - לארץ הקודש
50 באה"ר - באהבה רבה